

TBR 2026/54

De waarschuwingsplicht van de aannemer in de UAV 2012

mr. R. van Cooten, mr. E.H. Leenders^[1]

1. Inleiding en leeswijzer

Aanleiding voor deze bijdrage is het verschijnen van het Handboek UAV, heden en toekomst, geschreven door em. prof. mr. dr. M.A.B. Chao-Duivis.^[2] Allereerst feliciteren wij em. prof. mr. dr. M.A.B. Chao-Duivis van harte met het bereikte resultaat. Het Handboek UAV is een buitengewoon waardevol naslagwerk voor de bouwrechtpraktijk. Ook voor de mogelijk toekomstige herziening van de UAV 2012 biedt het Handboek UAV belangrijke gezichtspunten, onder meer aangaande de waarschuwingsplicht van de aannemer, waarop deze bijdrage zich richt (§ 6 lid 14 UAV 2012).

Hierna wordt de inhoud van het Handboek UAV beschouwd, voor zover deze op één van de kernbepalingen binnen de UAV 2012 ziet; de waarschuwingsplicht. Deze plicht beoogt te voorkomen dat onjuistheden in de opdracht onopgemerkt blijven en tot schade leiden. In deze bijdrage blikken wij tevens, waar mogelijk, vooruit op de mogelijk toekomstige herziening van de UAV 2012.

In par. 2 wordt de waarschuwingsplicht uit de UAV 2012 afgezet tegen de (aangescherpte) waarschuwingsplicht in de wet (art. 7:754 BW). Daarbij komt aan de orde op welk moment een waarschuwingsplicht van de aannemer in beeld komt en aan welke (vorm)vereisten een waarschuwing dient te voldoen.

In par. 3 komen de gevolgen van een schending van de waarschuwingsplicht aan de orde, waarbij onder meer specifiek wordt ingegaan op het leerstuk eigen schuld en de sowiesoorten. Afgesloten wordt met een conclusie (par. 4).

2. De waarschuwingsplicht

De UAV 2012 kennen een veelvoud aan bepalingen op basis waarvan de aannemer verplicht is om de opdrachtgever en/of diens directie te informeren en/of waarschuwen, althans bepalingen waaruit de gevolgen blijken wanneer de aannemer het verstrekken van bepaalde informatie en/of waarschuwing(en) achterwege laat.

^[3] Wanneer men in de bouwpraktijk evenwel spreekt van *‘de waarschuwingsplicht van de aannemer’* in de UAV 2012, doelt men op § 6 lid 14 UAV 2012:

Indien de constructies, werkwijzen, orders en aanwijzingen, bedoeld in § 5, tweede lid, dan wel de bouwstoffen of hulpmiddelen, bedoeld in § 5, derde lid, klaarblijkelijk zodanige fouten bevatten of gebreken vertonen, dat de aannemer in strijd met de eisen van redelijkheid en billijkheid zou handelen door zonder de directie daarop te wijzen tot uitvoering van het desbetreffende onderdeel van het werk over te gaan, is hij voor de schadelijke gevolgen van zijn verzuim aansprakelijk. Het in dit lid bepaalde is

van overeenkomstige toepassing op de in § 5, vierde lid, en deze paragraaf, zevenentwintigste lid, bedoelde gevallen.

De beschouwing in deze bijdrage richt zich op die waarschuwingsplicht van aannemer.^[4] Een waarschuwingsplicht die vanaf de UAV 1968 in de UAV 2012 is opgenomen in steeds min of meer gelijke bewoordingen.^[5] Overige meldingsplichten vallen buiten de reikwijdte van deze bijdrage. Hetzelfde geldt voor de (eventuele) waarschuwingsplicht voor de opdrachtgever op basis van bijvoorbeeld de redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 lid 2 BW) en/of het toezicht van de directie (§ 3 lid 6 UAV 2012).^[6]

Ondanks dat § 6 lid 14 UAV 2012 enkel de *gevolgen* regelt bij het ontbreken van de waarschuwing en de bepaling géén *verplichting* tot waarschuwen omschrijft, wordt in de praktijk gesproken van een waarschuwingsplicht.^[7]

Vermeldenswaardig is dat in § 2 lid 5 UAV 2012 wordt aangegeven dat de rangorderegeling uit § 2 lid 4 UAV 2012 de verplichting van de aannemer om de directie te waarschuwen in geval van een klaarblijkelijke tegenstrijdigheid tussen onderdelen van het bestek 'onverlet' laat. Ook in deze paragraaf is dus tevens geen verplichting tot waarschuwen opgenomen. De verplichting tot waarschuwen wordt verondersteld.

De waarschuwingsplicht in de UAV 2012 betreft een contractuele verbintenis. In de wet is, in tegenstelling tot de UAV 2012, de verplichting van de aannemer tot waarschuwen wel expliciet opgenomen (art. 7:754 BW). Art. 7:754 BW is van regelend recht. Richting consumentopdrachtgevers is lid 2 van dwingend recht. De wettelijke waarschuwingsplicht strekt zich mede uit tot de precontractuele fase.

Interessant is dat in het Handboek UAV wordt opgemerkt dat het bepaalde in § 2 lid 5 UAV 2012 (mede) ziet op de *precontractuele* waarschuwingsplicht, terwijl op basis van de tekst van deze paragraaf men zou kunnen aannemen dat wordt verwezen naar de *contractuele* waarschuwingsplicht. De formulering van § 2 lid 5 UAV 2012 sluit immers aan bij het bepaalde in § 6 lid 14 UAV 2012 ('klaarblijkelijke') en bovendien is de adressant van de waarschuwing de directie en niet de opdrachtgever.

In het Handboek UAV wordt aan de hand van de ontstaansgeschiedenis van § 2 lid 5 UAV 2012 aangegeven dat de paragraaf mede verwijst naar de precontractuele waarschuwingsplicht.^[8] De tekst van § 2 lid 5 sluit dat inderdaad niet uit. Het is ook niet uitgesloten dat bij de herziening van de UAV 2012 1989, waarbij de adressant werd gewijzigd van de opdrachtgever naar de directie,^[9] de focus lag op het gelijkschakelen van § 2 lid 5 UAV 2012 met de tekst van § 6 lid 14 UAV 2012.

Het komt ons voor dat het vanuit het oogpunt van duidelijkheid wenselijk zou zijn om bij een herziening van de UAV 2012 aan dit onderdeel aandacht te besteden.^[10]

Sowieso kan worden vastgesteld dat de formulering van de huidige wettelijke regeling afwijkt van § 6 lid 14 UAV 2012. Dit heeft tot gevolg dat discussie kan ontstaan over de vraag of, en zo ja in hoeverre, de wettelijke regeling afwijkt van de waarschuwingsplicht in de UAV 2012.^[11] Chao-Duvis is van mening dat de wettelijke regeling en de UAV 2012 materieel niet van elkaar afwijken. In de literatuur zijn evenwel ook andersluidende opvattingen te lezen.^[12] Hierna worden per deelonderwerp de (mogelijke) discrepanties tussen de wettekst en § 6 lid 14 UAV 2012 besproken.

Chao-Duivis vindt het gezien de importantie van de waarschuwingsplicht voor de hand liggen in de UAV 2012 een expliciete verplichting tot waarschuwing voor de aannemer op te nemen. Bovendien signaleert zij op diverse onderdelen discrepanties en/of onduidelijkheden. Volgens Chao-Duivis is er dan maar één conclusie mogelijk: herformulering van § 6 lid 14 UAV 2012 naar het voorbeeld van de wetgever.^[13]

Chao-Duivis biedt in haar Handboek de nodige suggesties voor verduidelijking en (mogelijke) herziening van de UAV 2012 op het punt van de waarschuwingsplicht. Deze suggesties bespreken wij hierna aan de hand van de relevante aspecten van de waarschuwingsplicht.

2.1 Wanneer waarschuwing

De aannemer moet waarschuwen voor klaarblijkelijk zodanige fouten of gebreken in de door opdrachtgever verstrekte of voorgeschreven:

- a. constructies, werkwijzen, orders en aanwijzingen (§ 5 lid 2 UAV 2012);
- b. bouwstoffen en hulpmiddelen (§ 5 lid 3 en 4 UAV 2012); en
- c. onderaannemers en leveranciers (§ 6 lid 27 UAV 2012).

Gemakshalve worden deze verstrekkingen en voorgeschreven zaken gezamenlijk aangeduid als 'het ontwerp' van opdrachtgever. Chao-Duivis signaleert dat het beter is om te spreken van onjuistheden in de opdracht. Deze terminologie is in lijn met de wet, en sluit bovendien aan op de rechtspraak waarin reeds wordt aangenomen dat de waarschuwingsplicht zich tot meer kan uitstrekken dan alleen de opsomming hiervoor a t/m c.^[14]

Uitgangspunt is dat de aannemer dient te waarschuwen voor fouten of gebreken in het ontwerp voor zover deze fouten of gebreken gevolgen hebben voor zijn eigen werkzaamheden. De waarschuwingsplicht strekt zich in beginsel niet uit tot gebreken die uitsluitend effect hebben op andere onderdelen van het werk of project.

Illustratief is een recente uitspraak van de Raad van Arbitrage in bouwgeschillen waarin de gevelonderaannemer werd aangesproken: 'Dan wordt niet toegekomen aan de waarschuwingsplicht van § 6 lid 14 UAV 2012 en evenmin aan die van artikel 7:754 BW, want daarin gaat het over 'onjuistheden in de opdracht' en die opdracht behelsde slechts de gevel, waar op zichzelf niks mis mee is.'^[15]

Onder omstandigheden kan de waarschuwingsplicht evenwel verder reiken. De aannemer kan gehouden zijn te waarschuwen voor fouten in het ontwerp met gevolgen voor een derde, zoals een neven- of opvolgend aannemer. Doorslaggevend zijn, in de woorden van Chao-Duivis, kennis en causaal verband.^[16] Er kan sprake zijn van een waarschuwingsplicht indien de aannemer op de hoogte is van een fout met een effect op de werkzaamheden van een derde althans daarvan op de hoogte zou moeten zijn.

Een waarschuwingsplicht komt vervolgens (pas) in beeld, indien een fout of gebrek in het ontwerp zodanig klaarblijkelijk is dat die aannemer in strijd met de redelijkheid en billijkheid zou handelen wanneer hij zonder waarschuwing overgaat tot uitvoering.

In een aantal situaties zal weinig discussie bestaan over de vraag wanneer een fout of gebrek klaarblijkelijk is. Indien de aannemer daadwerkelijk heeft gewaarschuwd, staat daarmee vast dat hij een fout of gebrek als klaarblijkelijk heeft opgemerkt.^[17] Datzelfde geldt voor fouten of gebreken waarvan vaststaat dat de aannemer daarvan wetenschap had en tevens wist dat die wetenschap bij de directie en/of opdrachtgever ontbrak. In dat

geval is het in strijd met de eisen van redelijkheid en billijkheid, wanneer de aannemer zonder waarschuwing de uitvoering doorzet en daarmee de schadelijke gevolgen laat ontstaan.

Complexer wordt het wanneer de wetenschap bij de aannemer niet objectief is vast te stellen, waaronder ook wordt verstaan het (enkel) twijfelen door de aannemer. In dit grijze gebied zijn de omstandigheden van het geval bepalend voor de vraag of enige waarschuwingsplicht op de aannemer rust. Op basis van (zeer) casuïstische rechtspraak kan worden gesteld dat de volgende objectieve en (meer) subjectieve omstandigheden daarbij relevant kunnen zijn: (a) de deskundigheid van de aannemer, of die de aannemer wordt toegerekend; (b) of sprake is van een gebruikelijke of gangbare oplossing, of niet; (c) of sprake is van een risicovolle constructie; (d) de stand van de wetenschap; (e) de zichtbaarheid van de fout of het gebrek; (f) de aard van de fout of het gebrek (zo is een esthetische kwestie niet snel klaarblijkelijk); (g) de ernst van de fout of het gebrek; (h) de termijn die de aannemer is gegund om het ontwerp te bezien (bijvoorbeeld tijdens een aanbesteding); en (i) de wijze van presentatie van de informatie, c.q. het ontwerp.^[18] Zo mag bijvoorbeeld de aannemer bij een RAW-bestek vergaand vertrouwen op de juistheid en de volledigheid van de omschreven (resultaats-)verplichting.^[19]

Bijzonder gewicht komt toe aan de deskundigheid van de aannemer. Beoordeeld moet worden welke deskundigheid redelijkerwijs aan de aannemer is toe te rekenen op basis van de relevante feiten en omstandigheden. Daarbij gaat het om kennis en ervaring van aannemer, inclusief diens onderaannemers, hulppersonen etc., waarbij de wijze waarop de aannemer zich presenteert deze lat kan verhogen.^[20] Deze (meer) subjectieve toets kent wel een objectieve ondergrens.^[21] Van iedere aannemer zal immers enige deskundigheid mogen worden verwacht, mede gelet op en vergelijkbaar aan de norm 'goed en deugdelijk werk'. Een beroep op beperkte expertise mag dan ook niet worden aanvaard, wanneer iedere normaal, kundige aannemer de fout zou moeten onderkennen.

In beginsel is de deskundigheid van de opdrachtgever niet bepalend voor het bestaan van de waarschuwingsplicht. De waarschuwingsplicht richt zich tot de aannemer. Anders kan zijn, wanneer het gaat om concrete wetenschap waarvan de aannemer gerechtvaardigd mocht aannemen dat deze bij de opdrachtgever aanwezig was. Dit betreft echter eerder uitzondering, dan regel. Chao-Duivis betoogt dan ook terughoudend om te gaan met het relativeren van de waarschuwingsplicht op basis van vermeende kennis bij opdrachtgever. Vanuit preventief perspectief verdient het aanbeveling waarschuwen maximaal te stimuleren, ongeacht de (veronderstelde) wetenschap van opdrachtgever.^[22]

Ten slotte rijst de vraag in hoeverre op de aannemer een onderzoeksplicht rust in verband met het signaleren van fouten of gebreken. Aangenomen wordt dat in uitgangspunt er géén (echte) onderzoeksplicht is, in die zin dat van de aannemer niet wordt verwacht dat zij het ontwerp opnieuw uitvoert of nauwgezet controleert. Van de aannemer wordt doorgaans verwacht dat het ontwerp marginaal wordt getoetst.^[23]

Chao-Duivis meent niettemin dat de aannemer in het kader van de marginale toetsing het ontwerp kritisch zal moeten lezen waarbij hij bedacht moet zijn op fouten.^[24] Deze kritische houding gaat niet zo ver dat de aannemer het ontwerp met wantrouwen benadert.^[25] De aannemer mag in uitgangspunt vertrouwen op de juistheid van hetgeen de opdrachtgever heeft aangeleverd.^[26] Enkel indien sprake is van een klaarblijkelijke onjuistheden of gebreken komt op grond van § 6 lid 14 UAV 2012 een waarschuwingsplicht van de aannemer in beeld.

2.2 Vorm waarschuwing

De waarschuwingsplicht uit § 6 lid 14 UAV 2012 bevat géén vormvoorschrift en vereist dus géén schriftelijke waarschuwing. Een mondelinge waarschuwing wordt voldoende geacht. De bewijslast dat is gewaarschuwd rust op de aannemer zodat het voor de hand ligt dat de aannemer schriftelijk waarschuwt. Bij de herziening van de UAV 2012 1989 werd het dwingend voorschrijven van een schriftelijke waarschuwing om die reden niet nodig geacht.^[27]

Met de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen ('Wkb') heeft de wetgever een andere keuze gemaakt. In het nieuwe lid 2 van art. 7:754 BW is voorgeschreven dat een waarschuwing schriftelijk plaatsvindt. Gesteld zou kunnen worden dat art. 7:754 lid 2 BW niet in strijd met § 6 lid 14 UAV 2012, aangezien in die paragraaf (de vorm van) de waarschuwing niet beschrijft.^[28] Dit zou betekenen dat een waarschuwing, ook onder toepasselijkheid van de UAV 2012, schriftelijk moet worden geuit. In de literatuur zijn ook andersluidende standpunten ingenomen, die erop neerkomen dat de UAV 2012 op dit punt wel degelijk afwijkt van de wettelijke waarschuwingsplicht én aldus zal moeten worden toegepast, tenzij sprake is van een consumentopdrachtgever.^[29]

Onder toepasselijkheid van de RAW Standaard 2025 kan van de aannemer een kwaliteitssysteem worden verlangd dat betrekking heeft op de aard van het werk (art. 01.20.01 lid 1 Standaard). In dat geval wordt van de aannemer verlangd dat hij een afwijkingsrapportage indient indien hij - kort gezegd - afwijkingen van de bestekseisen constateert (art. 01.20.05 lid 1 Standaard). Een dergelijke afwijkingsrapportage wordt uiteraard wel op schrift gesteld.

Stel dat de aannemer in weerwil van een (wettelijke of contractuele) schriftelijkheidsvereiste toch mondeling heeft gewaarschuwd, is het de vraag welke consequentie dat heeft in de praktijk. Voorstelbaar is dat de opdrachtgever die een duidelijke, mondelinge waarschuwing van de aannemer naast zich neerlegt daarmee (mede) verantwoordelijk wordt aan de ontstane schade. Dat kan ruimte bieden voor een eigen schuld verweer van de aannemer waardoor de opdracht een deel van de schade zelf dient te dragen (art. 6:101 BW). In (oudere) rechtspraak over het onvoldoende of onduidelijk waarschuwen is een vergelijkbare benadering zichtbaar.^[30] Tevens is voorstelbaar dat onder bepaalde specifieke omstandigheden een (afdoende) mondelinge waarschuwing wordt geaccepteerd, vergelijkbaar met Duitse rechtspraak.^[31]

Chao-Duivis pleit ervoor om bij een herziening van de UAV 2012 andermaal te overwegen het schriftelijkheidsvereiste op te nemen in de tekst van § 6 lid 14 UAV 2012.^[32] Het komt ons voor dat met name vanuit oogpunt van rechtszekerheid wenselijk is voor de praktijk om duidelijkheid te verkrijgen over de vraag of (i) een schriftelijke waarschuwing vereist is en (ii) wat de consequentie is als er niet schriftelijk door de aannemer wordt gewaarschuwd. In elk geval doet de aannemer er hoe dan ook goed aan schriftelijk te waarschuwen.

2.3 Tijdstip waarschuwing

Aangezien § 6 lid 14 UAV 2012 een contractuele waarschuwingsplicht behelst, ontstaat de plicht tot waarschuwen op grond van § 6 lid 14 UAV 2012 niet eerder dan nadat partijen overeenstemming hebben bereikt

over de opdracht. Voorafgaand aan contractsluiting kan dus geen beroep worden gedaan op deze UAV 2012-bepaling. Daarmee is nog niet gezegd op welk tijdstip moet worden gewaarschuwd.

In § 6 lid 14 UAV 2012 staat dat de aannemer aansprakelijk is, wanneer hij zonder te waarschuwen tot uitvoering van het desbetreffende onderdeel overgaat. Daaruit volgt dus dat de aannemer in elk geval zal moeten waarschuwen vóórafgaand aan de uitvoering.

Niet alle fouten of gebreken zullen zich in de praktijk hebben geopenbaard voorafgaand aan de uitvoering van een onderdeel, maar worden pas tijdens uitvoering van dat onderdeel klaarblijkelijk. Alsdan ligt het voor de hand dat de aannemer alsnog moet waarschuwen vóórdát hij tot verdere uitvoering overgaat.^[33] Er dient dus tevens 'tijdens' uitvoering te worden gewaarschuwd.

Een andere vraag is hoe snel na ontdekking van de fout of het gebrek aannemer gehouden is te waarschuwen. De paragraaf zelf schrijft dat moment niet voor. Ook in de wet is dit moment niet concreet voorgeschreven, aangezien de wettekst enkel spreekt van de open norm 'tijdig'.^[34] Het moment waarop moet worden gewaarschuwd is relevant, onder meer omdat bij het uitblijven van de waarschuwing de aannemer in verzuim raakt. Nakoming van de waarschuwingsplicht is dan immers blijvend onmogelijk geworden, waarmee een constitutief vereiste voor het vorderen van schadevergoeding is vervuld.^[35]

Chao-Duivis geeft in overweging om bij een herziening van de UAV 2012 deze paragraaf zodanig te formuleren dat zonder meer blijkt dat onverwijld moet worden gewaarschuwd in de periode vóór en tijdens uitvoering.^[36] 'Onverwijld' houdt in dat zonder vertraging moet worden gewaarschuwd waarbij rekening kan worden gehouden met de omstandigheden van het geval.^[37] Onverwijld waarschuwen inclusief opgave van de mogelijke gevolgen zou onder omstandigheden (te) beknellend kunnen zijn voor een aannemer. De gevolgen van een fout in het bestek zullen niet in alle gevallen direct zonneklaar zijn zodat enige tijd voor onderzoek nodig is. Wellicht biedt de terminologie vanuit de wet ('tijdig') voor geschilbeslechters meer ruimte te beoordelen of een waarschuwing onder de gegeven omstandigheden voldoende tijdig was.

2.4 Adressant waarschuwing

De waarschuwingsplicht die voortvloeit uit § 6 lid 14 UAV 2012 (en ook § 2 lid 5 UAV 2012) gaat uit van een waarschuwing door de aannemer gericht aan de directie. In de context van een aannemingsovereenkomst op basis van de UAV 2012 is daar veel voor te zeggen. De directie UAV 2012 dient immers bij uitstek deskundig te worden geacht om adequaat te reageren op een waarschuwing van de aannemer.

Van deze regel wordt slechts in uitzonderingssituaties afgeweken. Zo kan het voorkomen dat de aannemer gehouden is om ook haar opdrachtgever te waarschuwen om deze te behoeden voor een eigenwijze directie.^[38] Overigens lijkt wel vast te staan dat derden (zoals een constructeur of VvE) niet behoeven te worden gewaarschuwd op basis van de waarschuwingsplicht uit de UAV 2012.^[39]

De wettekst spreekt evenwel expliciet van het waarschuwen van de opdrachtgever door de aannemer (art. 7:754 lid 1 en 2 BW). Chao-Duivis beschrijft dat de UAV 2012 hiermee niet in strijd is.^[40] Onder meer is er géén rechtsregel die uitsluit dat de opdrachtgever (ook) via haar vertegenwoordiger mag worden gewaarschuwd. Daarmee kan worden volstaan met een waarschuwing aan de directie die onder de UAV 2012 de opdrachtgever

vertegenwoordigd 'in alle zaken het werk betreffende' (§ 3 lid 4 UAV 2012). Deze vertegenwoordiging ontbreekt enkel wanneer 'in de UAV 2012' 'uitdrukkelijk' de opdrachtgever is genoemd. De wettelijke waarschuwingsplicht vormt geen zodanige uitzondering.

Dit standpunt is niet onomstreden. Zo wordt verdedigd dat (de tekst van) de UAV 2012 strijdig is met de wet en dus aanpassing behoeft, tenminste voor wat betreft consumentopdrachtgevers.^[41] Gelet op deze discussie zou dit onderwerp wellicht kunnen worden betrokken bij een herziening van de UAV 2012. In de tussentijd zou een aannemer deze discussie in de praktijk kunnen vermijden door de opdrachtgever eveneens te waarschuwen (tenminste bij consumentopdrachtgevers).

2.5 Inhoud waarschuwing

Op basis van vaste rechtspraak onder toepasselijkheid van de UAV 2012 dient de gegeven waarschuwing duidelijk, uitdrukkelijk en gemotiveerd te zijn. De waarschuwing moet herkenbaar zijn en te begrijpen.^[42] Van belang is dat de ontvanger van de waarschuwing moet beseffen dat sprake is van een waarschuwing en de omvang daarvan begrijpt.

Dit betekent ook dat, ingevolge vaste rechtspraak, de aannemer zal moeten wijzen op de mogelijke gevolgen, wanneer de opdrachtgever de waarschuwing links laat liggen. Onder omstandigheden kan de aannemer daarbij zowel gehouden zijn de feitelijke consequenties te vermelden die in beeld kunnen komen, alsook de juridische consequenties.^[43]

Ter illustratie: het (enkel) melden door de onderaannemer dat klem- en kliklijsten 'beter' zouden zijn dan kitvoegen, is door arbiters in het verleden niet (ook) gezien als een waarschuwing voor een eventueel lekkagerisico. Er wordt dan immers niet gewezen op de mogelijke gevolgen van de ontwerpkeuze.^[44]

Het aandragen van (alternatieve) oplossingen voor de geconstateerde gebreken en/of fouten behoort niet tot de waarschuwingsplicht van de aannemer.^[45] De opdrachtgever blijft immers verantwoordelijk voor het ontwerp (§ 5 lid 2 UAV 2012).

Onder toepasselijkheid van de RAW van de aannemer worden verlangd dat hij in een afwijkingsrapportage opstelt waarin, voor zover van toepassing, ook corrigerende en preventieve maatregelen omschrijft (art. 01.20.05 lid 1 en 3 onder e en f Standaard). Daarbij dient de aannemer nadrukkelijk aandacht te hebben voor het feit dat hij niet verantwoordelijk is voor het ontwerp en dus niet gehouden is ontwerp oplossingen aan te dragen. Dat zou in strijd zijn met de wet en de systematiek van zowel de RAW als de UAV 2012.^[46]

Ten slotte kan ook voor wat betreft de inhoud van de waarschuwing de vraag kunnen worden gesteld of en in hoeverre de wettelijke regeling uit art. 7:754 BW afwijkt van § 6 lid 14 UAV 2012. Zo staat in de wettelijke regeling dat een waarschuwing "*ondubbelzinnig*" dient te geschieden en dat moet worden gewezen op "*de mogelijke gevolgen voor de deugdelijke nakoming van de overeenkomst*". Aangenomen wordt dat dit (enkel) een

codificatie betreft van de rechtspraak en dat geen sprake is van een afwijking ten opzichte van § 6 lid 14 UAV 2012.^[47]

3. Gevolgen schending waarschuwingsplicht

Indien de aannemer zijn waarschuwingsverplichting niet nakomt, is hij op grond van § 6 lid 14 UAV 2012 aansprakelijk voor *“de schadelijke gevolgen van zijn verzuim”*. Wat daaronder precies moet worden verstaan, wordt niet gedefinieerd in de paragraaf in de UAV 2012.

Bij de herziening van de UAV 2012 1989 is er destijds vanuit de opstellers voor gekozen om geen richting te geven. Er werd aan de praktijk overgelaten wat onder de *“de gevolgen van zijn verzuim”* moet worden verstaan.^[48] In de rechtspraak (zowel de literatuur, als rechtspraak) bestaat thans nog altijd géén eenduidig antwoord op de vraag wat moet worden verstaan onder *“de gevolgen van zijn verzuim”*.^[49]

Uitgangspunt is dat de aannemer aansprakelijk is voor de schade die het gevolg is van de schending van zijn waarschuwingsplicht. Kernvraag is welke schade zou niet zijn ontstaan indien wél tijdig was gewaarschuwd? Volgens het Handboek UAV omvat die aansprakelijkheid in ieder geval niet de zogeheten sowiesokosten en kan een correctie in beeld komen wegens eigen schuld (art. 6:101 BW).^[50]

3.1 Sowiesokosten

Het feit dat de aannemer aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van het nalaten te waarschuwen, impliceert dat de aannemer *niet* aansprakelijk is voor de kosten die de opdrachtgever ook zou hebben gemaakt bij een tijdige waarschuwing.^[51] Deze kosten zijn niet aan te merken als schade, en die komen dus ook niet voor rekening van de aannemer.

Chao-Duivis legt de bewijslast bij de aannemer. Het is de aannemer die zich beroept op een bepaald rechtsgevolg (sowiesokosten), waarmee het bijgevolg passend is de aannemer te laten bewijzen dat de opdrachtgever sowieso de aanpassing in het ontwerp had doorgevoerd.^[52] In de literatuur bestaat overigens nog wel discussie over de vraag of arbiters ook ambtshalve aandacht zouden moeten besteden aan de sowiesokosten. De arbitrale praktijk blijkt dat in voorkomend geval al te doen.^[53] Dat laat echter de bewijslastverdeling onverlet.

De bewijspositie voor de aannemer is een lastige, maar niet onmogelijke bewijspositie, aldus Chao-Duivis. Het feit dat de opdrachtgever richting de aannemer de wens heeft geuit een werk tot stand te brengen, zou enig gewicht in de schaal moeten leggen. Zeker indien sprake is van relatief overzichtelijke kosten, afgezet op de totale projectsom. Datzelfde geldt als de aanleiding tot waarschuwen pas in beeld kwam terwijl de uitvoering al enige tijd gaande was (en de opdrachtgever dus al de nodige kosten had gemaakt). In dergelijke gevallen zou naar onze mening ook een uitleg van de opdrachtgever op zijn plaats zijn. De opdrachtgever zal moeten kunnen toelichten waarom hij stelt de sowiesokosten niet gemaakt te zullen hebben bij een tijdige waarschuwing. Opdrachtgever zal dan moeten kunnen toelichting dat hij bijvoorbeeld de overeenkomst zou hebben opgezegd, een bezuiniging had doorgevoerd, of een alternatieve aanpassing had opgedragen. Een gedachte zou kunnen zijn om, naar analogie van de verzwaarde motiveringsplicht van de aannemer van de besparingen in geval van opzegging (art. 7:764 lid 2 BW)^[54], een mededelingsplicht van de opdrachtgever aan te nemen.

Chao-Duivis oppert om bij een herziening van de UAV 2012 inspiratie te ontleen aan het bepaalde in art. 14 lid 2 DNR 2011, omdat daarin vergoeding van sowieso-kosten expliciet is uitgesloten.^[55] Het expliciteren van deze uitsluiting is een mogelijkheid, alhoewel wij in de praktijk doorgaans geen discussie zien over het feit dat sowieso-kosten géén schadelijk gevolg is van het nalaten te waarschuwen.

3.2 Eigen schuld

Eigen schuld van de opdrachtgever bij een schending van de waarschuwingsplicht door de aannemer, is een veel bediscussieerd onderwerp. Er is veel rechtspraak waarbij de schade volledig bij aannemer wordt gelegd,^[56] veelal met de redenering dat met een waarschuwing de schade niet zou zijn veroorzaakt. Datzelfde kan echter worden gezegd over de ontwerpfout. Zonder de ontwerpfout van de opdrachtgever, was de schade evenmin ontstaan. Ook die redenering wordt in de rechtspraak gevolgd waarbij de schade wordt verdeeld over partijen (met bijvoorbeeld een toedeling van 1/3^e deel van de schade aan opdrachtgever).^[57]

Op basis van de spaarzame rechtspraak waarin eigen schuld van de opdrachtgever wordt aangenomen, zijn voorzichtig enkele omstandigheden te benoemen die relevant zijn voor de kans van slagen van een eigen schuld verweer: (a) de deskundigheid van de opdrachtgever; (b) de wijze van presenteren van het ontwerp (wordt bijvoorbeeld de indruk gewekt dat het ontwerp gebaseerd is op uitgebreid onderzoek); en (c) de ernst van de fout of het gebrek (mede gelet op de billijkheidscorrectie van art. 6:101 BW).^[58]

In het overgrote deel van de (arbitrale) uitspraken wordt beslist dat de schade volledig voor rekening van de aannemer komt. Dat wordt sinds 2005 mede veroorzaakt door een consistente lijn in de arbitrale rechtspraak. Toen besliste de Raad van Arbitrage in bouwgeschillen (uitspraaknummer 27.016, rechtsoverweging 16) dat er géén ruimte meer bestaat voor toerekening van een ontwerpfout van een derde die géén werknemer of vertegenwoordiger van de opdrachtgever is (in de zin van art. 6:170, 6:171 en 6:172 BW). Daarmee slaagt het eigen schuld verweer niet (meer) bij de Raad van Arbitrage in bouwgeschillen in geval van een ontwerpfout gemaakt door extern ingehuurde architecten en/of constructeurs. De aannemer zou de derde vervolgens wel weer kunnen aanspreken in regres. In hoeverre die regresvordering succesvol is, valt echter te betwijfelen, gelet op onder meer vanwege veelal vergaande exonerationen (onder andere op grond van de DNR 2011) en het risico op insolventie.^[59]

De overheidsrechter heeft deze consistente lijn uit de arbitrale rechtspraak niet omarmd. Bij de overheidsrechter vindt dan ook nog altijd toedeling plaats van een deel van de schade aan de opdrachtgever op grond van eigen schuld wegens een ontwerpfout, ook wanneer deze door een extern adviseur is gemaakt.^[60] De overheidsrechter hanteert ook een ruimer toerekeningsbegrip bij eigen schuld.^[61]

Er is veel kritiek en discussie ontstaan op de arbitrale lijn. In het Handboek UAV bespreekt Chao-Duivis een groot aantal van de publicaties in deze discussie, waaronder de Asser-serie, alsook de recente discussie die heeft plaatsgevonden in onderhavig tijdschrift.^[62] Deze discussie zullen wij hier niet herhalen. Onze bijdrage beperkt zich tot de eigen opvatting van Chao-Duivis die zij na voornoemde beschouwing in het Handboek UAV uiteenzet.

Chao-Duivis stelt dat het ten principale onjuist is om de ontwerpfout niet te kwalificeren als eigen schuld van de opdrachtgever in de relatie met aannemer. Het is daarbij irrelevant waar de fouten in het ontwerp in oorsprong

vandaan komen en wie deze hebben veroorzaakt. In de relatie met aannemer is de opdrachtgever immer verantwoordelijk voor het ontwerp (ex 5 lid 2 UAV 2012, en art. 7:760 lid 2 en 3 BW) en is de aannemer verplicht het werk conform het ontwerp uit te voeren. Die ontwerpverantwoordelijkheid gaat in principe ook niet over op de aannemer bij een schending van de waarschuwingsplicht.^[63] De opdrachtgever heeft het ontwerp (inclusief de fout of het gebrek) doorgelegd, althans aangeleverd aan aannemer met de opdracht tot uitvoering. De fout in het ontwerp van de opdrachtgever staat in causaal verband tot de oorzaak van de schade.

Het ontwerp en de opdracht tot uitvoering wordt daarmee toegerekend aan de opdrachtgever, en dus ook de fout of het gebrek daarin. Die toerekening is afdoende voor een eigen schuld verweer en vereist géén afzonderlijke normschending.^[64] Overigens zou ook falend (directie)toezicht een aanleiding kunnen zijn voor een beroep op eigen schuld aan de zijde van de opdrachtgever.^[65]

In navolging van de diverse kritische geluiden en het standpunt van Chao-Duivis, menen ook wij dat een beroep op eigen schuld mogelijk moet zijn bij een ontwerpfout. Bovendien achten wij het vanuit het oogpunt van rechtszekerheid onwenselijk dat de overheidsrechter en de Raad van Arbitrage in bouwgeschillen niet op dezelfde wijze omgaan met een beroep op eigen schuld van de opdrachtgever. Een gedachte zou kunnen zijn om, in navolging van § 4 lid 11 UAV 2012-GC 2025, bij een herziening van de UAV 2012 te verduidelijken dat een beroep op art. 6:101 BW bij ontwerpfouten mogelijk blijft bij schending van de waarschuwingsverplichting.^[66]

3.3 Wel gewaarschuwd

Het wél voldoen aan de waarschuwingsplicht heeft eveneens gevolgen. Alléén al omdat daarmee géén sprake is van een verzuim te waarschuwen, waarmee aansprakelijkheid op grond van § 6 lid 14 UAV 2012 uitblijft. Dat kan in de praktijk anders liggen wanneer (achteraf) de waarschuwing ten onrechte blijkt, aangezien er rechtspraak is die in dat geval de gevolgen voor rekening laat komen van de aannemer.^[67]

Met Chao-Duivis zijn wij van mening dat dat ten onrechte is.^[68] De waarschuwingsplicht ziet op het signaleren van klaarblijkelijke fouten en gebreken, niet op het garanderen van de juistheid van iedere inschatting. Het komt ons ook voor dat pro-activiteit van de aannemer in het kader van de waarschuwingsplicht niet gesanctioneerd moet worden, maar juist zou moeten worden aangemoedigd. Dat het kan voorkomen dat de aannemer waarschuwt, terwijl vervolgens uit nader onderzoek blijkt dat er toch géén fouten of gebreken aanwezig zijn, zou in uitgangspunt niet moeten leiden tot de conclusie dat sprake is van schending van de waarschuwingsplicht.

De waarschuwing zelf kan in de praktijk ook diverse gevolgen hebben. Zo zal de waarschuwing veelal leiden tot een aanpassing in het ontwerp. Hoewel het ontwerp en de aanpassing daarvan op grond van § 5 lid 2 UAV 2012 de verantwoordelijkheid van opdrachtgever betreft, komt het veelvuldig voor dat de aannemer een (alternatieve) oplossing al aandraagt, dan wel daarover adviseert. Het aandragen van de De aannemer krijgt dan géén vergoeding voor de waarschuwing, maar zou in uitgangspunt wel vergoed moeten worden voor het ontwerpen van de oplossing. Daarvoor is immers de opdrachtgever verantwoordelijk, waarmee de kosten ook voor rekening van opdrachtgever komen.^[69] Het (mede) ontwerpen door de aannemer kan er evenwel toe leiden dat de aannemer enige ontwerpverantwoordelijkheid naar zich toe trekt, een en ander afhankelijk van de concrete omstandigheden en de mate van invloed die de aannemer uitoefent.^[70]

De opdrachtgever kan er ook voor kiezen het ontwerp niet aan te passen. De aannemer is dan in uitgangspunt onverminderd verplicht het ontwerp uit te voeren. Dat kan anders zijn, bijvoorbeeld indien uitvoering onmogelijk is (geworden), in welke geval de aannemer recht kan hebben op een bestekswijziging. Tevens kan een aannemer onder omstandigheden gehouden zijn uitvoering te weigeren, bijvoorbeeld wanneer uitvoering in strijd is met dwingend recht of gevaar ontstaat op letsel, of schade waarvoor vanuit opdrachtgever niet afdoende is gevrijwaard.^[71] In die gevallen zal het op de weg van aannemer liggen om andermaal te waarschuwen en/of de uitvoering (direct) te weigeren.

4. Afsluiting

Met het Handboek UAV wordt een waardevol naslagwerk gegeven voor de waarschuwingsplicht die volgt uit § 6 lid 14 UAV 2012 en worden belangrijke gezichtspunten verstrekt voor de diverse discussies die nog altijd bestaan in de rechtspraktijk met betrekking tot deze paragraaf.

Zo wordtesignaleerd dat de vraag kan worden gesteld of, en zo ja in hoeverre de wettelijke regeling afwijkt van het bepaalde § 6 lid 14 UAV 2012. Bovendien wordt door geschilbeslechters § 6 lid 14 UAV 2012 verschillend toegepast in het bijzonder ten aanzien van het beroep van de aannemers op eigen schuld aan de zijde van de opdrachtgever (art. 6:101 BW).

Vanuit oogpunt van duidelijkheid en praktische toepasbaarheid is aanleiding de tekst van § 6 lid 14 UAV 2012 te herzien. Conform de suggestie van Chao-Duvis zou de huidige wettekst daarvoor als blauwdruk kunnen dienen. Bij de mogelijke herziening van § 6 lid 14 UAV 2012 zouden wat ons betreft de volgende onderdelen kunnen worden besproken:

1. het al dan niet expliciet opnemen van een (schriftelijke) waarschuwingsplicht in de UAV 2012;
 2. de gevolgen van het ontbreken van een schriftelijke waarschuwing. Naar onze mening is het - gezien de bewijslast van de aanwezigheid van een afdoende waarschuwing op de aannemer rust - overigens geen noodzaak een schriftelijke waarschuwing te verlangen. Echter, thans is onduidelijk welke gevolgen een duidelijke mondelinge waarschuwing heeft, bij het van toepassing zijn van schriftelijkheidsvereiste;
 3. het tijdstip van de waarschuwing. In onze visie is de wettelijke terminologie ('tijdig') passend;
 4. verduidelijken aan wie de waarschuwing dient te worden gericht, waarbij naar onze mening het richten van de waarschuwing aan de directie in uitgangspunt zou kunnen volstaan;
 5. het expliciet uitsluiten van het vergoeden van sowiesoorten (hoewel wij daarover in praktijk weinig discussie zien);
 6. het verduidelijken dat een beroep op eigen schuld door de aannemer mogelijk is, indien de opdrachtgever een gebrekkig ontwerp aanlevert; en
 7. er zou op diverse punten voor gekozen kunnen worden om de tekst van de bepaling in de UAV 2012 aan te passen op en/of aan te vullen met de wettekst. Daarbij kan met name worden gedacht aan de volgende onderdelen uit de wettekst die codificatie betreffen van de (huidige) rechtspraak inzake de waarschuwingsverplichting: 'onjuistheden in de opdracht', 'ondubbeldzinnig' en 'de mogelijke gevolgen voor de deugdelijke nakoming van de overeenkomst'.
-

- 1 Rick van Cooten en Eva Leenders zijn advocaat bij Infense advocaten te Deventer.
- 2 M.A.B. Chao-Duivis, *Handboek UAV, heden en toekomst*, Den Haag: IBR 2025.
- 3 § 2 lid 5, § 6 leden 14, 15 en 16a, § 29 leden 1 en 2, § 36 lid 1a, § 47 lid 3 UAV 2012.
- 4 Chao-Duivis 2025, Deel B, hoofdstuk 8 'De waarschuwingsplicht betreffende fouten in het ontwerp'.
- 5 Bij de herziening van de UAV 2012 1989 zijn de bewoordingen 'de goede trouw' vervangen door 'redelijkheid en billijkheid' en is de laatste volzin aan § 6 lid 14 UAV 2012 toegevoegd (M.A.B. Chao-Duivis, H.P.C.W. Strang & L. de Ruijter, *Ontstaansgeschiedenis UAV 2012*, Den Haag: IBR 2012, p. 49).
- 6 Chao-Duivis 2025, p. 751.
- 7 M.A. Van Wijngaarden & M.A.B. Chao-Duivis, *Serie Bouw- en aanbestedingsrecht deel 15* (derde druk), Zutphen: Uitgeverij Paris 2025, p. 16.
- 8 Chao-Duivis 2025, p. 99 en 100, waarin wordt verwezen naar het verslag van de vierde vergadering van het Breed Overleg op 1 juli 1988, p. 3, opgenomen in Herziening UAV 1968.
- 9 Chao-Duivis, Strang & De Ruijter 2012, p. 17.
- 10 Bij de Herziening van de UAV 2012 1989 was de werkgroep het er (aanvankelijk) over eens om aan te sluiten bij de wet, waardoor ook de precontractuele verplichting tot waarschuwen in de UAV 2012 zou worden opgenomen (Chao-Duivis, Strang & De Ruijter 2012, p. 46).
- 11 Zie o.a. voor het standpunt dat sprake is van een afwijking. Zie o.a. Chao-Duivis 2025, p. 923 voor het standpunt dat géén sprake is van een afwijking.
- 12 Asser/Van Gulijk 7-VI 2025/90.
- 13 Chao-Duivis 2025, p. 742.
- 14 Chao-Duivis 2025, p. 739 en p. 769 e.v.
- 15 RvA 23 december 2025, nr. 38.053 (ro. 29).
- 16 Chao-Duivis 2025, p. 770 en 781. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025 p. 53 tot en met 63, p. 95 en 96, p. 141 tot en met p. 143. Zie ook M.A. Van Wijngaarden & M.A.B. Chao-Duivis, *Serie Bouw- en aanbestedingsrecht deel 15* (tweede druk, nieuwe opzet), Zutphen: Uitgeverij Paris 2021, p. 126 e.v.
- 17 Chao-Duivis 2025, p. 823 en 824.
- 18 Chao-Duivis 2025, p. 797 e.v. waarin diverse van deze omstandigheden de revue passeren. Zie verder Chao-Duivis en Van Cassel-van Zeeland, in: *T&C Bouwrecht* (actueel t/m 1-9-2025), § 6 UAV 2012, aant. 15, en Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, hoofdstuk 5.
- 19 Chao-Duivis 2025, p. 824. Zie bijvoorbeeld ook RvA 31 augustus 2016, Nr. 72.030 en RvA 19 mei 2016, Nr. 35.550.
- 20 Chao-Duivis 2025, p. 800 t/m 805. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2021, p. 90 e.v. Van Wijngaarden & Chao-Duivis, 2025, p. 128 en 129.
- 21 Chao-Duivis 2025, p. 800. Zie ook E.M. Bruggeman, 'De waarschuwingsplicht van art. 7:754 BW en digitaal ontwerpen en bouwen', **TBR 2018/140** en Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 128 tot en met 141.
- 22 Chao-Duivis 2025, p. 806 e.v., 818 e.v. en 823 e.v., zie met name p. 829 en 830 (zie aldaar ook voetnoot 375). Vgl. overigens ook Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 160 tot en met 171, waarin ook een enkele uitspraak een andere kant op wijst.
- 23 Chao-Duivis 2025, onder meer p. 828 en p. 1120. Dit, in navolging van haar commentaar: Chao-Duivis en Van Cassel-van Zeeland, in: *T&C Bouwrecht* (actueel t/m 1-9-2025), § 6 UAV 2012. Zie tevens Asser/Van

- Gulijk 7-VI 2025/93, Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 64 e.v. en p. 101 e.v. en Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2021, p. 57 e.v. en 87 e.v.
- 24 Chao-Duivis 2025, p. 784 e.v. en 790 e.v.
- 25 Vgl. in dat kader ook de rechtspraak waaruit volgt dat de aannemer van de (juistheid) van de informatie van opdrachtgever mag uitgaan; Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2021, p. 69 e.v.
- 26 Vgl. ook de rechtspraak genoemd in Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 74 tot en met 77. Alsook meer recent, inzake de wettelijke waarschuwingsverplichting, Hof Arnhem-Leeuwarden 3 oktober 2023, [ECLI:NL:GHARL:2023:8295](#), ro. 3.54.
- 27 Chao-Duivis, Strang & De Ruijter 2012, p. 17.
- 28 Zie bijv. Chao-Duivis en Van Cassel-van Zeeland, in *T&C Bouwrecht* (actueel t/m 1-9-2025), § 6 UAV 2012, aant. 15.
- 29 Zie voorgaande voetnoten 8 en 11.
- 30 Chao-Duivis 2025, p. 885 (zie de rechtspraak genoemd in voetnoten 560 en 561).
- 31 Ondanks dat het Duitse recht een schriftelijkheidsvereiste kent (§ 4 Abs. 3 VOB/B), heeft de Duitse rechter in bepaalde gevallen rekening gehouden met een mondelinge waarschuwing. Zie ook E.M. Bruggeman en H.P.C.W. Strang, 'De wijziging van de waarschuwingsplicht in de Wet kwaliteitsborging', **TBR 2017/122**.
- 32 Chao-Duivis 2025, p. 158 en 924.
- 33 Chao-Duivis 2025, p. 759. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 123 tot en met 125 (en met name het arrest van Hof Arnhem-Leeuwarden van 2 december 2025, [ECLI:NL:GHARL:2025:7684](#), ro. 3.25.
- 34 Bruggeman & Strang, **TBR 2017/122**.
- 35 Chao-Duivis 2025, p. 767 en 768. Hof 's-Hertogenbosch 13 september 2022, [ECLI:NL:GHSHE:2022:3144](#), ro. 4.15. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 275 tot en met 277.
- 36 Chao-Duivis 2025, p. 759 en 763.
- 37 CROW, Toelichting bij Model Basisovereenkomst en UAV 2012-GC 2025, p. 15.
- 38 Chao-Duivis 2025, par. 8.8.
- 39 Chao-Duivis 2025, p. 763. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 125 en 126.
- 40 Chao-Duivis 2025, p. 924 en de aldaar genoemde bronnen, waaronder het arrest van Hof Arnhem-Leeuwarden van 20 december 2022 ([ECLI:NL:GHARL:2022:10962](#)). Dit, overigens in navolging van haar commentaar: Chao-Duivis en Van Cassel-van Zeeland, in *T&C Bouwrecht* (actueel t/m 1-9-2025), § 6 UAV 2012. Tevens kan ter verdere staving van het standpunt worden verwezen naar de redenering in het vonnis van Rb. Den Haag van 1 april 2015, [ECLI:NL:RBDHA:2015:3537](#) (ro. 4.1. en 4.9 e.v.) en RvA Garantiegeschillen (Woningborg) van 25 april 2022, nr. 82.054 (ro. 18).
- 41 Vgl. o.a. Asser/Van Gulijk 7-VI 2025 en Bruggeman & Strang, **TBR 2017/122**.
- 42 Chao-Duivis 2025, p. 753. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 111 e.v.
- 43 Chao-Duivis 2025, p. 756.
- 44 RvA 29 oktober 2017, nr. 33.169 (ro. 44 tot en met 49); zie tevens Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2021, p. 139.
- 45 Chao-Duivis 2025, p. 840 en 841.
- 46 Dit standpunt is in lijn met Bruggeman & Strang, **TBR 2017/122**. De wetgever heeft ervoor gekozen geen verplichting tot het aandragen van een alternatieve (ontwerp)oplossingen op te nemen in art. 7:754 BW.
- 47 Chao-Duivis 2025, p. 924 en Bruggeman & Strang, **TBR 2017/122**.

- 48 Chao-Duivis, Strang & De Ruijter 2012, p. 46.
- 49 Chao-Duivis 2025, p. 864 e.v. en p. 881 e.v. Zie verder Asser/Van Gulijk 7-VI 2025/96 en 97 en Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 216 tot en met 223.
- 50 Zie hierna par. 3.1 (voetnoot 51) en par. 3.2 (voetnoten 56 en 57).
- 51 Chao-Duivis 2025, p. 875 en 876. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 264 tot en met 266 en p. 271.
- 52 Chao-Duivis 2025, p. 872.
- 53 Chao-Duivis 2025, p. 873 en 874.
- 54 Zie o.a. Asser/Van Gulijk 7-VI 2025/163.
- 55 Chao-Duivis 2025, p. 874.
- 56 Chao-Duivis 2025, p. 874, p. 864 e.v.
- 57 Chao-Duivis 2025, p. 848 e.v. en 883 e.v. (zie daarbij ook de op p. 884 en p. 867, genoemde uitspraken). Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 223 tot en met 232.
- 58 Chao-Duivis 2025, p. 858 e.v., p. 861, 867 en 868. Vgl. ook het commentaar Chao-Duivis en Van Cassel-van Zeeland, in *T&C Bouwrecht* (actueel t/m 1-9-2025), § 6 UAV 2012 en Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 223 tot en met 232.
- 59 Chao-Duivis 2025, p. 881-882. Zie ook A.L.M. Keirse, B.J. Broekema-Engelen, 'Medeschuld in de bouw: de spijker op wiens kop? (Deel 1)', **TBR 2018/87**. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 242 tot en met 246, p. 247 tot en met 249.
- 60 Chao-Duivis 2025, p. 885 en 886, 888 en de aldaar genoemde rechtspraak (o.m. Rechtbank Midden-Nederland 13 april 2022, [ECLI:NL:RBMNE:2022:1392](#)) alsook bijvoorbeeld Rechtbank Zutphen 3 november 2010, [ECLI:NL:RBZUT:2010:BO6421](#), ro. 7.24 en Rechtbank Midden-Nederland 14 september 2022, [ECLI:NL:RBMNE:2022:3616](#), ro. 3.27-3.28.
- 61 Vgl. o.a. de PG bij de Hoge Raad 4 april 2003, [ECLI:NL:PHR:2003:AF2842](#) (gevolgd door HR, 4 april 2003, [ECLI:NL:HR:2003:AF2834](#)) in ro. 35; alsook de A-G bij de HR 17 oktober 2025, [ECLI:NL:PHR:2025:1132](#) in ro. 3.25-3.27. Vgl. verder onder meer Gerechtshof Leeuwarden 21 juli 2009, [ECLI:NL:GHLEE:2009:BJ3350](#), ro. 49-49.1.
- 62 Chao-Duivis 2025, p. 901 e.v. en Van Wijngaarden & Chao-Duivis, 2025, p. 208 e.v. over: Asser/Van Gulijk 7-VI 2017/104, 2022/96; A.L.M. Keirse, B.J. Broekema-Engelen, 'Medeschuld in de bouw: de spijker op wiens kop? (Deel 1)', **TBR 2018/87** en (Deel 2), **TBR 2019/152**, alsook de diverse reacties daarop in **TBR 2019/49** t/m 54 en **TBR 2022/6** en 2022/27 (van M.A.M.C. Van den Berg, C.E.C. Jansen, E.M. Bruggeman & H.P.C.W. Strang, alsook M.A.B. Chao-Duivis).
- 63 Chao-Duivis 2025, p. 353 en 354 en p. 415.
- 64 Chao-Duivis 2025, p. 918-919. Zie overigens ook voor diverse voordelen hiervan hoofdstuk de masterscriptie 'Samenlopende fouten van architect & aannemer', van M. Ijpelaar in 2009 onder begeleiding van M.A.M.C. van den Berg en S. van Gulijk.
- 65 Chao-Duivis 2025, p. 863 en Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 235 e.v.
- 66 CROW, Toelichting bij Model Basisovereenkomst en UAV 2012-GC 2025, p. 74 en J.M. Henriquez, 'De waarschuwingsplicht van de Opdrachtnemer uit § 4 lid 10 UAV 2012-GC 2025', **TBR 2025/56**, onder punt 5.
- 67 Chao-Duivis 2025, p. 848 en 849.
- 68 Chao-Duivis 2025, p. 848 en 849.
- 69 Chao-Duivis 2025, p. 838 tot en met 840. Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 199 en 200.
- 70 Chao-Duivis 2025, p. 370, 415 en 841.

- 71 Chao-Duivis 2025, p. 844-846. Vgl. ook het commentaar Chao-Duivis en Van Cassel-van Zeeland, in *T&C Bouwrecht* (actueel t/m 1-9-2025), § 6 UAV 2012 en vergelijk diverse voorbeelden waarbij wel of juist niet mocht worden geweigerd in Van Wijngaarden & Chao-Duivis 2025, p. 202 tot en met 204.